

Nieuwe afvalscheiding voor ziekenhuizen

J.H. GROENEVELD

In ziekenhuizen wordt afval al jarenlang gescheiden. De afvalstromen zijn huishoudelijk afval, specifiek ziekenhuisafval, chemisch afval, radioactief afval en papier. Specifiek ziekenhuisafval is afval dat extra risico voor de omgeving met zich kan meebrengen, bijvoorbeeld omdat het scherp is of besmet.

Dit najaar is de stuurgroep afval en milieu van het Academisch Ziekenhuis Nijmegen begonnen met de introductie van een nieuw systeem van afvalscheiding, dat de kosten van de afvalverwerking en -verwijdering voor het ziekenhuis aanzienlijk zal terugbrengen.

Dit artikel gaat over de wijze waarop dit ziekenhuis deze voor de ziekenhuishuishouding ingrijpende verandering invoert.

Het Academisch Ziekenhuis Nijmegen (AZN) is al weer enkele jaren gewend aan blauwe tonnen, waarin het specifieke ziekenhuisafval gedeponeerd moet worden. Dit is afval dat extra risico voor de omgeving met zich kan meebrengen, bijvoorbeeld omdat het scherp is of besmet. Eenmaal afgesloten, kunnen de blauwe tonnen niet meer heropend worden. Een transportbedrijf zorgt voor vervoer naar de Afvalverwerking Rijnmond, waar de tonnen met inhoud en al in een speciale oven worden verbrand.

Over wat wel en wat niet tot risicovol ziekenhuisafval moet worden gerekend, is de afgelopen jaren landelijk veel te doen geweest. Het AZN volgde de richtlijnen van het ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer uit 1985. Vorig jaar bereikten een groot aantal belanghebbende instanties, waaronder rijksoverheid, provincies, gemeenten, nationale ziekenhuisraad en exploitanten van afvalverbrandingsinstallaties een akkoord op dit gebied. In de praktijk komt het erop neer dat de lijst voor specifiek ziekenhuisafval een stuk korter wordt. Daardoor kan veel van wat nu nog in de blauwe

tonnen moet worden afgevoerd, straks bij het gewone huishoudelijk afval. Goed nieuws voor het ziekenhuis, want het verpakken, verwerken en laten afvoeren van 'gewoon' afval is een stuk goedkoper dan van specifiek afval. In 1989 was het AZN aan de verwerking en afvoer van huishoudelijk afval (1.546.000 kilo) f 266.000 kwijt, terwijl het specifiek ziekenhuisafval (255.000 kilo) om precies te zijn f 711.997 kostte. Alleen de afvoer van papier leverde wat op: ruim f 3600. Dit betekent dat het verwerken van gewoon afval het ziekenhuis 17 cent per kilo kostte, terwijl het specifiek ziekenhuisafval maar liefst f 2,79 per kilo kostte. Volgens een schatting van de dienst fysieke distributie kunnen de wijzigingen in de lijst het ziekenhuis ongeveer een half miljoen op jaarbasis opleveren.

Uitgeprobeerd

Toen vorig jaar mei bekend werd hoe de nieuwe lijst van specifiek ziekenhuisafval eruit zag, heeft het AZN een werkgroep in het leven geroepen om de veranderingen in te voeren, die dit voor het ziekenhuis met zich mee zou brengen. Mw. M. Venderink, coördinator materiële zaken en leider van dit project, vertelt: 'Allerlei zaken die nu nog in de blauwe tonnen worden gestopt, zoals met bloed bevulde spullen, mogen straks gewoon bij het huishoudelijk afval. Huishoudelijk afval wordt nu in afvallemmers met plastic zakken gedaan, die in de grote aluminium containers worden geleegd. Vochtig afval kan gaan lekken, voor dat afval zijn afvallemmers met plastic zakken dus niet hygiënisch genoeg. Daarom willen we voor het huishoudelijk afval overschakelen op een nieuw systeem, namelijk minicontainers, dat zijn grote grijze bakken met een klapdeksel en op wieltjes. Die komen overal op de afdelingen te staan.'

De afgelopen maanden is het nieuwe systeem op twee plaatsen binnen het ziekenhuis uitgetest: bij het centraal operatiekamercomplex en bij de centrale klinisch-chemische laboratoria. Volgens J. Wijnands, groepshoofd cardiochirurgie, heeft de intro-

Het ziekenhuisafval wordt afgevoerd.
Foto: Jan van Teeffelen.

aks bij het
d nieuws
kken, ver-
oon' afval
fiek afval.
erking en
.546.000
cificiek zie-
ies te zijn
an papier
te kent dat
et zieken-
het speci-
79 per kilo
de dienst
gingen in
1 half mil-

d hoe de
safval er-
oep in het
gen in te
met zich
ik, coördi-
n dit pro-
nog in de
zoals met
s gewoon
delijk af-
astic zak-
m contain-
kan gaan
mers met
n genoeg.
delijk af-
teem, na-
ote grijze
eltjes. Die
taan.
uwe syste-
iekenhuis
peratielka-
isch-che-
Nijnands,
de intro-

ductie van het nieuwe systeem weinig problemen opgeleverd. 'Eigenlijk is het er voor ons eenvoudiger op geworden,' zegt hij. 'Wij houden nu alleen nog de scherpe dingen apart, zoals naalden en mesjes en verder de kunstlong en de slangen van de hartlongmachine. Scherp spul wordt op de operatiekamers verzameld in naaldencontainers, wij gebruiken daarvoor kartonnen kokertjes, die daarna bij ons in zwarte tonnen verdwijnen, samen met de disposables van de hartlongmachine. Die zwarte tonnen zijn tijdelijk bij ons in gebruik voor het specifiek ziekenhuisafval. De rest van ons afval kan allemaal in de grijze minicontainers. De zwarte tonnen en de minicontainers worden door de dienst fysieke distributie opgehaald en vervangen.' Zoals overal in het ziekenhuis wordt bij de operatiekamers ook het papier nog apart gehouden.

Aanpassingen

De ziekenhuisbrede overschakeling van aluminium bakken op minicontainers vereist *aanpassingen* op de Bouwhof, de 'anus van het ziekenhuis' aan de Kapittelweg in Nijmegen. Daar wordt het grootste deel van het ziekenhuisafval verzameld en afgevoerd. I. Vermoet, hoofd magazijnen van de dienst fysieke distributie, legt uit wat er ter plekke moet gebeuren om de 'nieuwe' afvalstromen te kunnen verwerken: 'We willen het gebruik van plastic afvalzakken terugbrengen, de mensen mogen straks het huishoudelijk afval dus direct in de minicontainers gooien. Maar

die worden dan natuurlijk vies en de afvalproducent moet steeds weer een schone lege bak terug krijgen. Daarom moet er hier een soort wasstraat voor minicontainers komen. Nu blijkt dat een wasmachine voor minicontainers nog nergens bestaat. Die moeten we dus zelf ontwikkelen. Momenteel zijn twee bedrijven voor ons een offerte aan het opstellen voor de productie van een dergelijke wasmachine.'

Ook het transport van het huishoudelijk afval van de afdelingen naar de Bouwhof moet aangepast worden. De karren waarop nu de aluminium bakken via het ondergrondse gangenstelsel van het ziekenhuis naar de Bouwhof vervoerd worden, zijn niet geschikt voor de minicontainers. De afgelopen tijd is een nieuw type kar uitgetest, speciaal voor minicontainers ontwikkeld in samenwerking met de technische dienst. Deze 'kliko-karren', genoemd naar de merknaam van één van de minicontainers, zullen binnenkort in productie worden genomen, waarschijnlijk door een commercieel bedrijf.

Als straks de noodzakelijke aanpassingen van de Bouwhof gerealiseerd zijn, start de stapsgewijze introductie binnen het ziekenhuis van het nieuwe systeem van afvalscheiding. Vermoet: 'Je kunt zo'n verandering nooit in een keer doorvoeren, dat zou een chaos worden. We zijn van plan het stapsgewijs te doen, te beginnen met de grote producenten. We bekijken dan zorgvuldig per afdeling welke soorten afval men produceert en we leggen uit hoe dat voortaan gescheiden moet worden.' De operatie moet in de loop van volgend jaar afgerond zijn.

Inkoop

Venderink denkt ondertussen al weer verder. 'Je kunt als ziekenhuis niet meer om een doordacht milieu- en afvalbeleid heen,' zegt ze. 'Een onderdeel daarvan is, dat we ons realiseren dat je op het moment van aankoop naast het noodzakelijke produkt ook afval inkoop.' Minder afval inkopen is trouwens geen eenvoudige opgave. Hygiëne of steriliteit vereisen vaak een grondige verpakking. Daar komt nog bij dat je schadelijk verpakingsmateriaal niet moet vervangen door wellicht nog schadelijker alternatieven. Het probleem hierbij is, dat over de risico's van mogelijk alternatief verpakingsmateriaal vaak weinig bekend is, terwijl over bijvoorbeeld pvc wel veel bekend is. Iemand die goed op de hoogte is van de goede en slechte eigenschappen van pvc en enkele andere plastics, is ziekenhuisapotheker Ch. Hekster. Hij zegt: 'Een verpakking moet functioneel zijn. Soms is plastic dan de beste keuze. Het ziekenhuis is de afgelopen jaren bijvoorbeeld geleidelijk aan bijna helemaal overgeschakeld op plastic infuuszakken als vervanging voor de glazen infuusflessen. Plastic heeft nu eenmaal meer mogelijkheden en minder risico's dan glas. Wat we wel anders willen regelen, is de verpakking van de infuuszakken. De fabrikant levert die in kartonnen dozen aan. We hebben liever, dat ze geleverd worden in draadmanden, die op de afdelingen met één handeling in de kast geschoven kunnen worden. Die draadmanden kunnen steeds opnieuw gebruikt worden, het scheelt een hoop overbodig verpakingsmateriaal en het is ook minder werk: je hoeft de infuuszakken niet meer uit te pakken. Er zitten wel de nodige haken en ogen aan dit plan, maar het is uitvoerbaar en de fabrikant is bereid om mee te werken.'

'Kijk, het is natuurlijk mooi, dat het ziekenhuis straks met het afval goedkoper uit is, maar voor de afvalberg haalt het niets uit. We zullen er met z'n allen voor moeten zorgen dat de totale hoeveelheid afval die het ziekenhuis produceert, kleiner wordt. Er moet bijvoorbeeld een ziekenhuisbeleid komen, waarbij verpakkingen op hun functionaliteit beoordeeld worden. Als er alleen maar functionele verpakkingen over zouden blijven, zijn we al een eind op de goede weg.' Als voorbeeld van functioneel verpakken noemt Hekster de geneesmiddelen, die allemaal per stuk verpakt naar de afdelingen gaan. 'Op het eerste gezicht lijkt dat verspilling van verpakingsmateriaal, maar het betekent wel dat we geneesmiddelen die de afdeling over heeft, weer kunnen terugnemen. Hierdoor gooit dit ziekenhuis nauwelijks geneesmiddelen weg. En

geneesmiddelenrestanten zijn schadelijker voor het milieu dan verpakkingen.' Al met al nog heel veel werk voor de nieuwe stuurgroep afval en milieu, die zich permanent met alle aspecten van de afvalproblematiek gaat bezighouden. Venderink: 'Afval- en milieuzaken zijn zo complex geworden, dat ad hoc oplossingen niet meer voldoen.'

Auteur

J.H. (Joke) Groeneveld is redactrice van het Tijdschrift voor Huishoudkunde.